

Sammanfattning

Skolan har i uppdrag att främja jämställda möjligheter till lärande och utveckling. Forskning och myndighetsrapporter visar dock att jämställdhetsarbetet i undervisningen behöver stärkas. Denna systematiska översikt syftar till att sammanställa praktiktäna skolforskning som lärare och andra verksamma inom skolan kan använda i jämställdhetsarbetet i undervisningen.

Översiktens frågeställning är följande:

Hur kan undervisningen utformas för att bidra till att alla elever – oavsett könstillhörighet – får lika möjligheter och villkor för lärande och utveckling?

Översiktens resultat

Översiktens samlade resultat visar att ett aktivt och medvetet jämställdhetsarbete i konkreta undervisningssituationer kan bidra till flickors och pojkars lika möjligheter och villkor till lärande och utveckling. Resultaten redovisas i fyra teman med fokus på undervisningens utformning:

- Ge eleverna möjlighet att granska könsstereotyper.
- Vidga elevernas intressen och kunskaper.
- Stärka elevernas självbild och självförtroende.
- Skapa strukturer för elevernas arbetsprocess.

Ge eleverna möjlighet att granska könsstereotyper

Genom att låta eleverna granska stereotypa föreställningar om kön som finns bland annat i media och reklam, kan eleverna öka sin förståelse av hur dessa stereotyper påverkar deras och andras val av studier, yrken och intressen, nu och i framtiden. Studier som ingår i översikten lyfter fram undervisning med tonvikt på diskussioner i helklass och i mindre grupper, i form av exempelvis rollspel, och med hjälp av material som bilder, skönlitteratur, leksaker och andra verktyg.

En viktig slutsats som kan dras från studierna är att lärarens val av varierande material, som visar både stereotypa och icke-stereotypa föreställningar och som eleverna lätt kan relatera till, har positiv inverkan på elevernas möjligheter att prestera och utvecklas.

Vidga elevernas intressen och kunskaper

Översikten visar att undervisning som ger eleverna nya perspektiv på kunskaper om olika yrken och skolämnen, bidrar till att skapa lika möjligheter för flickor och pojkar att prestera och utvecklas. Genom att införa ett ämnesinnehåll eller ett upplägg som traditionellt inte

ingår i undervisningen, stimuleras eleverna att upptäcka nya intressen. Översikten visar också på betydelsen av att vidga elevernas perspektiv gällande framtida studier och yrken, på ett sätt som går utöver könsstereotypa val. En varierande fysisk lärmiljö bidrar också till att eleverna ska kunna ta till sig undervisningen och bli motiverade. Detta kan i sin tur minska skillnaderna mellan flickors och pojkars intresse, motivation och prestation, och deras framtida yrkesval.

Stärka elevernas självbild och självförtroende

En del av översiktens studier betonar vikten av att utmana eleverna till nya tankesätt vad gäller stereotypa föreställningar om kön, förmåga och kompetens. Undervisningen sker i form av samtal och övningar, där läraren använder olika frågor och budskap som utmanar dessa stereotyper. Läraren hjälper eleverna att förstå att förmåga och kompetens inte har med kön att göra, och att de kan bli bättre på ett ämne genom övning och ansträngning. Att ge eleverna ökat utrymme till inflytande vad gäller både innehåll och upplägg kan också bidra till att stärka elevernas självbild och självförtroende.

Studierna utgår från stereotypa föreställningar om kön i relation till förmåga och kompetens, föreställningar som har negativ inverkan på elevernas självbild och självförtroende. Det är därför viktigt att läraren ger stöd och förutsättningar för att stärka elevernas självbild. Läraren behöver dock vara tydlig i kommunikationen så att eleverna förstår att de kan förbättra sig i förhållande till sina egna förmågor, inte i jämförelse med andra elever.

Skapa strukturer för elevernas arbetsprocess

Genom att läraren strukturerar elevernas lärandeprocess och ger eleverna stöd så att de kan organisera sitt lärande, kan deras möjligheter att prestera och utvecklas på lika villkor öka. Eleverna blir mer medvetna om vad som krävs från dem för att uppnå målen, och de kan fokusera på arbetsuppgifterna. Detta har även betydelse för att motverka begränsande normer, exempelvis maskulinitetsnormer som hindrar pojkar från att prestera på samma nivå som flickor och som även påverkar flickorna negativt.

Aktivt jämställdhetsarbete i konkreta undervisningssituationer

Studierna som ingår i översikten visar att oavsett om undervisningen bygger på diskussioner, arbete med olika material eller ändrat ämnesinnehåll och upplägg, kan ett medvetet och genomtänkt jämställdhetsarbete i undervisningen främja alla elevers lärande.

Några slutsatser som kan dras från översikten visar betydelsen av ett aktivt jämställdhetsarbete där läraren

- reflekterar över sina egna föreställningar om kön och hur det påverkar undervisningen
- problematiserar och reflekterar över varför flickor och pojkar har olika intressen och hur stereotyper styr deras val och preferenser
- reflekterar över på vilket sätt eleverna får vara med och påverka undervisningen och om flickor och pojkar får lika mycket inflytande

hjälper eleverna att organisera sitt lärande för att kunna prestera på lika villkor.

Urvalet av forskning

Denna systematiska översikt sammanställer resultat från 17 studier som har genomförts i olika länder. Studierna undersöker undervisning som syftar till att minska könsskillnader i intresse, motivation eller prestation i olika ämnen, eller utmanar stereotypa föreställningar om kön vad gäller intresse och studie- och yrkesval.

Flera av de ingående studierna är interventionsstudier som jämför olika sätt att utforma undervisningen. I dessa studier utvärderar forskarna elevernas kunskaper och förmågor, eller intresse och motivation, före och efter en viss typ av undervisning. Andra studier är kvalitativa och syftar till att ge en ökad förståelse av hur en viss typ av undervisning påverkar elevernas lärande och utveckling. Enstaka studier använder både kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder. Studierna är publicerade i referentgranskade vetenskapliga tidskrifter och har bedömts vara av god vetenskaplig kvalitet.